

כאמיתו קרין אל מה נברין . משה קמחניס נמניס
[...]

מראי מקומות לעיון בדף היומי

כאמיתו קרין וי . יו רבי אלן היס קרין נמניס
[...]

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו

גליון מספר 400

הוצגה ע"י בנים הנה"ג
ד"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לזכרו

לענין ה"ד"ר צבי בה"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת ה"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, ו' סיון התשע"א. מסכת מנחות דף צא – דף צז

דף צא ע"א

א) גמ', סלקא דעתך אמינא הואיל וכתוב ומן הצאן כמאן דכתיב יחדיו דמי. ופירש רש"י (כת"י, נדפס בדף צז:) ד"ה סלקא דעתך אמינא, דהילפותא מדשני קרא בדיבוריה, דגבי בקר כתיב "מן" וגבי צאן "במן". והתוס' ביומא (נז:): ד"ה תניא הקשו על פירושו, הא "מן הבקר ומן הצאן" הוי פירושא ד"מן הבהמה", ואם כן על כרחך צריך למכתב "מן הבקר" [ולא ומן הבקר]. והתוס' ועל כן פירשו, דהילפותא מ-ויו"ו החיבור, ולא משום דשני קרא. עוד פירשו באופן אחר, דהילפותא מדשני קרא מבעוץ, דבעוץ כתיב "מן התורים או מן בני היונה", ובבהמה לא כתב "או" כדהתם. ולפי האמת דילפינן לחלק, הא דכתב ומן הצאן, היינו למעוטי נוגח, כדאיתא בתמורה (כה:). והרש"ש הקשה, אפירוש קמא דידהו, דהא עיקר פלוגתא רבי יאשיה ורבי יונתן, בקרא ד"איש כי יקלל את אביו ואת אמו", וחזינן דאף דכתיב ויו"ו החיבור, סבר רבי יונתן דמשמע כל אחד בפני עצמו. (ובהאי קרא לא שייך תירוצו דרש"י ד"ה הואיל). וכן אקרא ד"לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו" פירש רש"י בסנהדרין (סו). ד"ה רבי יונתן, דמאיצטריך למכתב יחדיו, יליף רבי יונתן דמשמע כל אחד בפני עצמו. והרי התם נמי נכתב בוי"ו החיבור. והעולת שלמה תירץ, על פי מה שכתבו התוס' ביומא (שם), דהיכא דכתיב "ומדם" אין הי"ו מחבר, והיינו משום דהמ"ם מפטיק. והכי נמי בקרא ד"כי יקלל את אביו ואת אמו", ה"את" מפטיק, וכדאיתא בבבא קמא (סה:): את פסקיה קרא. וכן "לא תחרוש בשור ובחמור" הבי"ת מפטיק. [ואקרא ד"לא תלבש שעטנו צמר ופשתים יחדיו" צריך לומר, דבאמת אף בלא "יחדיו" הוי משמע תרווייהו כאחד, כיון דאיכא ויו"ו החיבור, וליכא הפסק. והא דאיצטריך יחדיו, ללמד דבעינן שתי תכיפות (א.ג.).]

מייטרא. וכן מוכח בגמ' לקמיה (בסוף העמוד), דמקשינן לרבי יאשיה "האי מן הבקר או מן הצאן מאי דריש ביה", דהיינו דתיבת "או" אכתי מייטרא. ואם כן נימא דדריש לה לחלק, ונשאר בצריך עיון.
ג) גמ', ואידך איצטריך וכו' אבל בסתמא לייתי מתרווייהו קמשמע לן. כתב הצאן קדשים, דלכאורה צריך לומר דרבי יאשיה דריש דאפילו בסתמא סגי בחד, מדכתיב "או מן הצאן". ואם כן קשה, מאי מקשינן לקמיה "ורבי יאשיה או מן הצאן מאי דריש ביה", הא מיבעיא ליה לחלק אפילו בסתמא.
ד) רש"י (כת"י) ד"ה שניתק, בתוה"ד, ועולה הבאה מן המותרות וכו' וכגון מותר נסכים. והקרא אורה כתב, בדובחיים (קג). משמע, ד"עולה הבאה מן המותרות" אינה מותר נסכים, אלא מותר חטאת ואשם, דדמיהן לעולת קיץ המזבח. והוסיף לפי זה, דבבאה ממותר נסכים אין צריך קרא דחייב בנסכים, כיון דמכח תנאי בית דין אויל לעולה, אם כן הוי כתחילת נדבת ציבור. ודוקא לענין מותר חטאת ואשם, דמכח הלכתא משתנה דינם לעולה, ולא עיקר קרבן הוא, איצטריך קרא לחייב נסכים.
ה) תוס' ד"ה וכל, בתוה"ד, שאם אי אתה אומר כן פסלתו וכו'. הקרא אורה תירץ, דהכא דהוה סלקא אדעתין לפטור ולדות ותמורות כיון שאינן עיקר חיובו, ממילא הוא הדין בנזבחו שלא לשמן יש לפטור מנסכים, שהרי אינו עולה לקיים חיובו. ודוקא לעיל (פט:): דבעינן לפטור מנסכים משום מאי דאתי שלא לשמו, אמרינן דאם אי אתה אומר כן, פסלתו.
ו) גמ', סלקא דעתך אמינא עד דמייתי נדר ונדבה לא לייתי נסכים. לכאורה צריך ביאור, דהא מרבינן מכעין הפרט אף ולדות ותמורות, ועל כרחך דאין צריך שיביא גם נדר וגם נדבה, ויש לומר, דהא דמרבינן ולדות ותמורות, היינו שאם הביאן עם נדר ונדבה, יביא עוד מנחה בשבילן.
ז) גמ', ככה תעשו לאחד כמספרם למה לו וכו' אבל בבת אחת תיסגי ליה בנסכים דחד, קמשמע לן. הקשה הקרא אורה, דבתר דכתיב בהדיא "תעשו לאחד כמספרם", אמאי איצטריך לכל הני דרשות דלעיל לחלק בנדר ובנדבה ובמין אחד וכו', הא בהאי קרא כלול הכל. ותירץ, דהוה מצינן לפרושי בהא

ב) גמ', ולרבי יאשיה דאמר וכו' כמאן דכתיב יחדיו דמי ליבעי קרא. הקשה החק נתן, מנלן דרבי יאשיה לא דריש כמו רבי יונתן ד"או" דכתיב הכא אתי לחלק. דהא מאי דדריש למעט עוץ, אינו מדכתיב "או" אלא מדכתיב "מן הבקר" ו"מן הצאן", דמשמע דוקא בקר וצאן, ולא עוץ. אבל תיבת "או" אכתי

יא) **תוס' ד"ה אבל, בתוה"ד**, נפקא לן מחד קרא וכו' היינו היכא דלא משנינן להו מדין חטאות ואשמות. הקשה **הצאן קדשים**, דאם כן מאי מקשינן בגמ' מד"אמר מר חטאת ואשם מנין תלמוד לומר זבח", הא לפירוש **התוס' בד"ה דאמר מר**, קאי לגבי דנאכלין ליום וליילה, והוה ליה לשנויי, דכיון דלא משנינן להו בהכי מכל חטאות ואשמות, להכי נפקי תרוייהו מחד קרא. **והחק נתן תירץ**, דמה שכתבו התוס' דהיכא דלא משנינן להו מדין חטאות ואשמות נפקא מחד קרא, היינו משום דנכללין בכלל כל חטאות ואשמות הכתובין. והיינו דוקא בתר דמרבין עיקר חטאות ואשמות, וקושיית הגמ' מעיקרא היינו דלא נרבה חטאות ואשמות כלל, רק חדא מינייהו.

יב) **תוס' ד"ה אימא, בתוה"ד**, משום דאית בהו מנחה. **הרש"ש תמה**, היכן מצינו דאיכא מנחה בחטאת ואשם נזיר.

יג) **גמ', איל בכלל היה ולמה יצא**. כתב **הקרן אורה בזבחים** (מט.), **דבספרי** (הובא **ברש"י** במדבר מ, טו) איתא, דלפי שיצא איל נזיר לידון בדבר החדש להטעינו לחם, לכך הוצרך לאשמועינן דטעון נסכים. ולפי זה ליכא למידרש הא דדרשינן הכא דלמה יצא להקיש אליו, דהא איצטריך לגופיה. וצריך לומר, דברייתא דילן פליגא אספרי, וסבירא לה דלא איצטריך לגופיה, משום דלא מיקרי יצא לידון בדבר החדש, אלא במה שסותר לכלל, וכמו שכתבו **התוס' בזבחים** (מט.). **ד"ה לפי**. ומה שאיל נזיר טעון לחם, אינו סותר הכלל, אלא מוסיף דבר חדש.

יד) **גמ', ומאי שניא מעולת יולדת וכו' אבל דבר שקבוע לו זמן אימא לא**. לכאורה צריך עיון, דנילף אילו של אהרן במה הצד ממועדות ויולדת, דכי פרכת מה למועדות שכן ציבור, נימא יולדת תוכיח, וכי פרכת מה ליולדת שכן אין קבוע לה זמן. נימא מועדות יוכיחו. והצד השווה שבהן שהן עולות, וטעונין נסכים, אף אילו של אהרן כן. (א.ג.א.)

טו) **גמ', לכבש זו עולת יולדת האחד זה אחד עשר של מעשר**. ולכאורה עדיין צריך ביאור, מנלן דחייבים בסולת, דהאי קרא ביין מיירי, ואי נימא דילפינן מיין לסולת, אם כן אמאי במצורע איצטריך קרא ד"שלשה עשרונים" למנחה. ואולי יש לומר, דדוקא בעולה ושלמים מסתברא דכיון דגלי קרא דחייב ביין, הרי הוא כשאר עולות ושלמים, אבל חטאתו ואשמו של מצורע חידוש הוא שחייבים בנסכים, דלא מצינו כיוצא בו, ואין לך אלא מאי דכתיב ביה בהדיא.

טז) **גמ', הניחא לרבי יוחנן דאמר בריה הוי**. הקשה **הקרן אורה**, כיון דלאו איל ולאו כבש הוא, אמאי כשר להקרבה, הא בתורה לא מצינו קרבן אלא מאיל או כבש. [אמנם לכאורה קושייתו צריכה ביאור, דאף דיש מקומות דכתיב איל בפני עצמו וכבש בפני עצמו, מכל מקום בפרשת עולה ופרשת שלמים נכללו כל מין הכבשים כאחת, ומנא לן דלא מיירי נמי בפלגס]. ותירץ, דמהאי קרא גופא דמרבין נסכי פגלס מ"או לאיל", שמעינן ממילא דהוא חזי להקרבה. ולפי זה, לבר פדא דלית ליה ריבויא ד"או לאיל" כמבואר בסמוך, נמצא דאי נימא דבריה הוא, וכדבעינן למימר **בחולין** (כג:) דלבר פדא מספקא ליה נמי בבריה, אינו ראוי להקרבה כלל, והא דאמרינן בחולין דקרב אף אי מספקא לן בבריה, היינו דוקא בעבר והקריבו.

דכתיב "לאחד כמספרם", דאין הכונה לכל פרט ופרט, אלא למספר הכלל של כל שם נדר או נדבה או עולה או שלמים.

יז) **גמ', או אינו אלא במנחה הבאה בפני עצמה**. ביאר **הרש"ש**, דיהיה דינו כמתנדב מנחת נסכים דפר דשיעורו שלשה עשרונים, ונפקא מינה לענין שיעור השמן, דאם הם נסכים דכבש, בעינן שלשה לוגין לעשרון, אבל אי הווי כמתנדב נסכי פר, טעון רק חצי ההין לשלשה עשרונים. וכן נפקא מינה, דאם הם נסכים לשלש בהמות, אסור להקטירן יחד, כדאמרינן **לעיל** (פט:): שלא יערב ויקטיר מנחת נסכים עם חברתה. אבל אם היא מנחה בפני עצמה, הרי כולה מנחה אחת וקריבה כאחת. אבל בביאור **החפץ חיים לתורת כהנים** (מצורע סוף פרשתא ב) כתב, דאי הוי מנחה בפני עצמה, תהיה נקמצת כשאר מנחות, ואין דינה כמנחת נסכים כלל. ועיין באות הבאה.

יח) **גמ', כשהוא אומר והעלה הכהן את העולה ואת המנחה הוי אומר במנחה הבאה עם הזבח הכתוב מדבר**. עיין פירוש **רש"י** (כת"י) **ד"ה את העולה והמלבינים** (ויקרא יד, י) ביאר עוד, דמדכתיב "והעלה את העולה ואת המנחה", משמע שהמנחה כליל כמו העולה, ועל כרחק מנחת נסכים היא דקרבה כליל, דאי הווי מנחה בפני עצמה, היה דינה ליקמץ, והשיריים נאכלים לכהנים. [וכדברי **החפץ חיים** שהובאו באות הקודמת, ודלא כהרש"ש. ולכאורה נראה, דממה דרש"י לא פירש כן, יש לומר שנקט כהרש"ש בביאור הסלקא דעתין].

דף צא ע"ב

יט) **גמ', דאשם להכשיר וחטאת לכפר**. ופירש **רש"י** ה"מ בסוה"ד, וחטאת לכפר דעל ז' דברים נגעים באין. והקשה **בשו"ת חתם סופר** (אורח חיים סימן קעד) בשם **מוהר"ז עמרין**, מהא דאיתא **בשבועות** (ח). דמנגעיה הוא דאיכפר ליה, והקרבתו אינו בא אלא להתירו. ותירץ החתם סופר, דאף דהנגעים מכפרים, שהרי על ז' דברים באו ונתנדה מביתו וישב בדד, וכיון שנתרפא והותר להכנס למחנה על ידי ציפירים מסתמא ניחם ה' על הרעה וכיפר לו על ידי יסוריו שמירקו עונותיו, וכמו שכתב **בתורת חיים** (בשבועות שם), מכל מקום עדיין **לא נתכפר לגמרי**, וצריך החטאת לכפר כדי שיגמור האשם הכשרו, כמו שכפרו הנגעים גוף החטא כדי שיגמור הכשרו למחנה על ידי ציפירים. אמנם הגמ' בשבועות דאזלא אקרא "דמפשעיהם לכל חטאתם" חטאים דומיא דפשעים, אותה כפרה קלושה לא הוויא בכלל חטאים דומיא דפשעים. [אמנם לכאורה עדיין דבריו צרכים הבנה מה היא אותה כפרה קלושה]. אמנם בהמשך דבריו הוכיח **מהריב"ן בתוס' בשבועות** (שם) **ד"ה על ז' דברים**, שהקשו, היכא תיסק אדעתין דאחטא קמייתי הא לא מייתי בעלמא קרבן אהנך עבירות, [שבגללם נענש בצרעת] ותירץ **הריב"ן**, דס"ד דאתרווייהו מייתי, לכפרה ולאשתרויי, ומשני **בלאו לכפרה מייתי אלא לאשתרויי**. דהיינו דליכא בהוא אף כפרה דאיילישא. ויותר הקשה מדברי **הרמב"ן בפירוש התורה** (ויקרא פי"ד י"ח) שכתב דאולי יש לבאר דהחטאת אתיא על חטאו בימי הנגע אולי בצערו נתן "תפלה לאלקים", הרי דלהדיא ביאר דהווי מכפר גמור כדבריו, ונשאר בצריך עיון גדול.

(יט. אות ד, ועג. אות ט).

ג) **מתני**, והיורש **סומך**. המנחת **חינוך** (במצוה קטו, ו) נסתפק, באופן שירש הקרבן מאמו או מסומא, שאינן חייבים בסמיכה כדתנן **לקמן** (צג), דאפשר דאינו סומך, כיון שלא ירש זכות שלא היה אצל מורישו. עוד כתב, דפשיטא דאשה שירשה קרבן מאיש, אינה סומכת, אף שהקרבן התחייב בסמיכה מעיקרא, דסוף סוף היא אינה בת סמיכה.

ד) **מתני**, ומביא **נסכים**. כתב **התוס' יו"ט** (פרק ט, משנה ז), דמייירי שירש הנסכים מאביו, דהא יורש קרו ליה. אמנם **באור גדול** (שם) כתב, דעל כרחק אף בלא ירש נסכים חייב להביא נסכים, דהתנן **בשקלים** (פרק ז משנה ו) דהתקינו בית דין דגר שמת והניח זבחים, יש לו נסכים קרבים משלו, ואם לאו קרבים משל ציבור. ומדנקטו דוקא גר, שמע מינה דמי שיש לו יורש שאני, והנסכים באים משל יורש. ואי אין הנסכים באים אלא משיעבוד הירושא, אם כן הרי גם בגר יש להביא מנסכיו מכח השיעבוד נסכים. אלא על כרחק דהיורש חייב מכח עצמו. וטעמא דמילתא, דהא חזינן דהוא סומך וממיר, ו**זבוחים** (ו) הוכיחו מהא דממיר, דהיורש מתכפר מקופיא. וכן איתא מאן דאמר **שם** (ז): דהיורש איקרי בעלים. ולהכי חייב נמי להביא נסכים משלו. נולפי זה, למאי דבעי למימר **לקמן** (צג). דלדעת רבי יהודה דסבר דירוש אינו סומך ואינו ממיר, הכי נמי לא יביא נסכים משלו.

ה) **גמ'**, אמר לו אף זה אהרן ובניו מתכפרין בו. והא דמהני סמיכתן לכל ישראל, אף דמיבעיא לן **לקמן** (צג). בדעת רבי יהודה, אי בעינן שיסמכו כל השותפין. לכאורה איכא לפרושי בב' אופנים, א. דהכא שהוא קרבן ציבור, לא נתחדש חיוב סמיכה על כל אחד מהבעלים, רק בעינן שתעשה הסמיכה על ידי הבעלים, וסגי באחד מהבעלים. ב. דכהן גדול שאני מסתם אחד מהשותפין, וצריך עיון.

ו) **רש"י** (כת"י) ד"ה **מוזבח כמשמעו**, שמכפרים על טומאת טמא שנגע במוזבח. הקשה **בחדושי בתרא**, איזה איסור יש בנגיעה במוזבח בטומאה, הא הוי מחובר לקרקע ואינו מקבל טומאה. ו**בשבועות** (יד): תנן, השתחוה או ששהה כדי השתחוואה. אבל לא הוזכר שם חיוב מחמת נגיעה. ואין לתרץ דמוזבח נקרא כלי, ולכך מקבל טומאה ככלי (עיין בספרי זוטא קרח סק"ג דאתיא מיעוט על זר דנוגע בכלי המקדש פטור ממיתה). דעיין **בתוס' לעיל** (צז). ד"ה **שאני** דמפורש שכל הכלים טעונים טבילה חוץ ממוזבח הזהב ומוזבח הנחושת מפני שהן כקרקע. אמנם יש לומר דמה שכתבו התוס' היינו לדעת רבי אליעזר שם אבל חכמים אומרים מפני שהן מצופין, ומפרש בגמ' וחכמים מטמאן מפני שהן מצופין, ורש"י פירש כן אליבא דחכמים.

ז) **רש"י** (כת"י) ד"ה **רבי שמעון אומר**, בהאי שפיר קאמרת וכו' אבל בהא פליגנא עלך. ו**בשבועות** (ב): פירש **רש"י** ד"ה **רבי שמעון** באופן אחר, דרבי שמעון אתי לאוכוחי, דכמו דדם שעיר הפנימי מכפר בלא שום וידוי, הכי נמי דם הפר מכפר על הכהנים בלא וידוי, וממילא אייתר וידויו של פר לכפרת שאר עברות הכהנים.

ח) **תוס' ד"ה הושוו, בסוה"ד**, ויש לומר דמתכפרין בשעיר הנעשה בפנים. והקרני ראם ציין לדברי **התוס' בשבועות** (יד). ד"ה **כולן** שדחו להאי תירוץ

(ז) **גמ'**, לבר פדא דאמר מיייתי ומתני דספיקא הוא. ובחולין (כג): אמרינן דמתנה בנסכי איל וכבש, ומיבעיא לן אי בעי להתנות נמי בנדבה, מספק דהוי בריה. והקשה הקרן אורה, איך יתכן לומר שהוא כבש, דהא בתורה כתיב "כבש בן שנתו", ו**זבוחים** (כה): אמרינן, דמונין שעות בקדשים למנין שנה. ועל כרחק צריך לפרש, דבאמת לא מיבעיא ליה שמה כבש ממש הוא, אלא דכיון דאינו איל, ממילא נסכיו נסכי כבש. ועיין עוד בדבריו.

יח) **גמ'**, יכול נחלק בין נסכי פר לנסכי עגל. לכאורה צריך עיון בכוננת הגמ', אי דנימא דקרא מייירי בפר, ועגל יפחות משיעורו, או להיפך, נימא דקרא מייירי בעגל, ולפר נוסף יותר. ומדברי **התוס' בד"ה תלמוד לומר**, שביארו הילפותא למסקנא משום דשור בן יומו קרוי שור, מוכח דהסלקא דעתין היה, דקרא מייירי דוקא בשור ולא בעגל. (א.ג.).

יט) **גמ'**, יכול נחלק בין נסכי בן שתים לנסכי בן שלש. כתב המשנה למלך (בפ"ב מאסורי מוזבח ה"ו), דאף דכתב הרמב"ם (פ"א ממעשה הקרבנות הי"א) דאין מקריבין איל יותר מבן שתים, דחשיב זקן, מהכא מוכח דאינו אלא מדרבנן ומפני הכבוד, דאי אמרת דאיל יתר מבן שתים פסלו מן התורה, למה לי קרא, דהא פסול הוא. וכל זה בסתם יותר מבן שתים, אבל אם הגיע לשיעור שמרתת הוי כבעל מום ופסול מדאורייתא.

דף צב ע"א

א) **מתני**, חוץ מן הפר הבא על כל המצוות. ובסנהדרין (יג): ילפינן דהסמיכה על ידי המיוחדין שבעדה. ופירש **רש"י בד"ה מיוחדין**, דהיינו סנהדרין גדולה. וכן כתב הרמב"ם בפירושו המשנה. ופליגי התם תנאי, דרבי יהודה סבר דבעינן חמשה זקנים, ורבי שמעון סבר שלשה. ולענין אופן סמיכתן עיין במה שהובא לקמן (צד). אות ב.

ב) **מתני**, כל קרבנות היחיד טעונין סמיכה. וביומא (לו). תניא, (והוא מתוספתא דמכילתין פרק י ה"ג), דבשעת הסמיכה מתודה על חטאת עוון חטאת, ובאשם עוון אשם, ובעולה עוון לקט וכו'. וכתב הרמב"ם (בפ"ב ממעשה הקרבנות הט"ו), ויראה לי שאינו מתודה על השלמים, אבל אומר דברי שבח. ורש"י בתענית (כג). ד"ה **פר הודאה** כתב, דאף בשלמים שייך וידוי. והגבורת ארי שם תמה עליו, איזה וידוי שייך בשלמים. ובמצפה איתן (תענית שם) כתב, דאף לדעת רש"י אין הכוונה וודוי על חטא, אלא "הודאה" כדעת הרמב"ם. נולכאורה יש לבאר על פי מה שביאר הרמב"ן בפירושו התורה על דברים (פ"א יז יח) דהחרטה על החטא אינו וידוי גמור ותשובה שלימה. כמו שביאר (פ"ל ב) אקרא דו"שבת עד ה' אלהיך וגו' שתקבל עליך ועל בניך לדורותם לעשות ככל אשר אנכי מצוך היום. דהיינו שענין הוודוי הוא בגדר תשובה וקבלה על העתיד, ואף היכא דהקרבן בא לכפרה על חטא מסויים, מה שמתחרט על חטאו עדיין אינו וודוי, כי יסוד הוודוי הוא בהתקרבות עד השם באהבה אותו, ויגיע לכך על ידי שיודה לו ויזכיר שבחו. ואם כן לדברי שבח נמי בעינן לבעלים עצמו, ואף דשלמים אינם באים על חטא מסויים, מכל מקום בעצם הקרבתו הקרבן והתקרבותו אל ה' הווי כפרה כללית מחמת התשובה מאהבה. נועיין מה שכתבנו לעיל

הדרה היוזמי

מסכת מנחות דף צב – דף צג

ז' סיון – ח' סיון התשע"א

בעשייתו, נמי אינו צריך סמיכה כדי לומר עליו דברי שבח.

טו) **גמ'**, איכא למיפרך מה למעשר וכו'. הקשה הרש"ש, דמכל מקום הוה לן למילף לחייב פסח סמיכה, דהא מקשינן לעיל (פג:) מ"כשב" לרבות פסח לאליה בשלמים, ומ"אם כשב" ילפינן לשלמים הבאים מחמת הפסח לכל מצוות שלמים, ואף לסמיכה. ואמאי לא נילף מ"אם" לרבות פסח גופיה שיהיה בשלמים לכל דיניו, דומיא ד"כשב" דקאי אפסח גופיה. [אמנם רש"י (שם) בד"ה כבש כתב, דלא מצינו לרבות פסח אף לסמיכה ונסכים, כיון דממעטינן ליה מקרא לקמן. ולכאורה סתרו דבריו למאי דמסקינן הכא דקרא אסמכתא בעלמא. ולכאורה יש לומר דכיון דמעטינן לה לעיל (צא.) מנסכים, על כרחך לא הושוה לגמרי לשלמים, ומסתברא דנעמיד הריבוי דהושוה לשלמים, דוקא לענין אליה המפורשת בהאי פרשה. (א.ג.א.)].

טז) **גמ'**, קראי אסמכתא בעלמא. הרמב"ם (בפ"ג ממעשה הקרבנות ה"ו) כתב, שנאמר "וסמך ידו על ראש קרבנו", מפי השמועה למדו שכל קרבן במשמע, חוץ מבכור ומעשר ופסח. והקרבן אורה הקשה, דלכאורה סתו למסקנת הסוגיא, דקרא אסמכתא בעלמא.

יז) **תוס'** ד"ה איכא למיפרך, תימיה נילף מהיקישא וכו' כדררשינן ביום צוותו וכו'. והקרבן אורה תירץ, דכי היכי דלא ילפינן נסכים מהקישא, הכי נמי לא ילפינן סמיכה. [דאינו מעיקר דיני הקרבן]. ועיין שם עוד. והטהרת הקדש תירץ על פי מה שכתבו התוס' לעיל (פב:) ד"ה מה דהיכא דאיכא לאוקמה היקישא למילתא אחריתי, לא מוקמינן ליה לדבר שאינו שוה בכל הנהו דכתיבי בהאי קרא. וכיון דמנחה נמי כתיבא התם, ובה אין שייך סמיכה, לא מוקמינן היקישא לענין סמיכה.

דף צג ע"א

א) **גמ'**, קרבנו ולא קרבן חברו. ולקמן (בעמוד ב) ילפינן ידו ולא יד שלוחו. ופירש רש"י (כת"י) ד"ה ידו, דמיעוטא דקרבנו מצינא לאוקמיה דוקא היכא שהקריב בלא ידיעת הבעלים. וכן כתבו התוס' לעיל (סא:) ד"ה מצינו, דלא תימא כי שוייה שליח עדיף. [ולכאורה למאי דכתבו התוס' בכתובות (יא.) ד"ה מטבילין דזכיה מטעם שליחות, מאי נפקא מינה אם עשאו שליח או לא, וצריך עיון. (א.ג.א.)]. ובפירושו הרמב"ם לתורת כהנים (נדבה פי"ז הובא בכנסת הראשונים) כתב דהכא קא משמע לן שאם שלח לחבירו קרבנו ממדינת הים אין חברו על ראש קרבנו, דלא תימא כיון דאין בעליו כאן יסמוך חברו תחתיו. ובהגהות (שם אות לא) באר דבריו על פי מה שכתבו האחרונים דבדין סמיכה דקרבן איכא חובת הקרבן, וחובת הבעלים, (עיין לקמן אות ח), ואם כן קרא דאשמועינן דלא מהני שליחות לסמיכה, היינו דסלקא דעתין דמהני בה שליחות ככל התורה, דהיינו לקיום חובת הסמיכה שעל הבעלים, אבל מקרא ד"קרבנו ולא קרבן חברו" ממעטינן דלא מהני סמיכתו אף לדין הסמיכה שמצד חובת הקרבן, דסלקא דעתך דיוכל לסמוך על קרבן חברו כדי לקיים חובת סמיכה שבקרבן. וכעין זה כתב הקרבן אורה בביאור דברי תוס' לעיל. נויש לעיין, אם בתר דגלי קרא דאין סמיכה אלא בבעלים גופיה, מוכח דאין דין סמיכה מחמת הקרבן, אלא חיובא דבעלים גרידא. או דלעולם הווי

מדאמרינן בגמ' (שם) דשעיר הנעשה בפנים לא הותר מכלל מה שנאמר בו "אשר לעם". ואם מתכפרים בו הלויים, נמצא שהותר מכללו.

ט) **גמ'**, החי טעון סמיכה ואין שעירי עבודת כוכבים טעונים סמיכה דברי רבי יהודה. כתב הטהרת הקודש (בעמוד ב), דליכא לאקשוויי למה לי תרי מיעוטי מ"הפר" ומ"החי". דאי מ"הפר" לחודיה, הוי אמינא דנתמעט מסמיכה דוקנים ואכתי צריך סמיכה באהרן, ואי מ"החי" לחודיה הוי אמינא דנתמעט מסמיכה באהרן, וצריך סמיכה בזקנים.

י) [תוס' ד"ה ואין, בתוה"ד, ואיצטריך קרא למעוטי דלא תילף מפר העלם דבר של ציבור, דזה ציבור וזה ציבור. לכאורה נראה, דכוונתם דילפינן דוקא הני דשוין, דהן חטאות ציבור הבאין על חטא ידוע, מדלא איצטריך למעוטי תמידים ומוספים ושעירי הרגלים].

דף צב ע"ב

יא) **גמ'**, ואי שמיע לך דלא בעו סמיכה באהרן הוא דשמיע לך ומיעוטא מהחי הוא. כתב הקרבן אורה, דהא דאיצטריך למעט מ"החי" שלא תהיה סמיכתו דפר עבודת כוכבים באהרן, משום דסלקא דעתין למילף מ"הפר" למעוטיה מסמיכת זקנים ולומר שתהא סמיכתו באהרן, קמשמע לן "החי", שאין סמיכתו באהרן, אלא בזקנים, ולא דרשינן "הפר".

יב) **תוס'** ד"ה גירסא, בתוה"ד, ויש לומר דהתם מייירי לרבי שמעון וכו'. אמנם רש"י (שם) ד"ה ב' סמיכות פירש, פר העלם דבר ושעיר המשתלח. והיינו כרבי יהודה, דרבי שמעון לא מני לשעיר המשתלח בהנהו ב' סמיכות. ובשיטה מקובצת (שם) ד"ה אותו הקשה כן על רש"י, אמאי פירש כרבי יהודה, כיון דהתם קאי אליבא דרבי שמעון.

יג) **גמ'**, פסח שהוא בעמוד והביא אינו דין שטעון סמיכה. הקשה השפת אמת, דבכור ומעשר יוכיחו, דהם בעמוד והבא ואפילו הכי ממעטינן להו מסמיכה. ותירץ, דאי הוה רק תרי קראי, לא הוה מקמינן להו אבכור ומעשר, אלא אפסח ומעשר, והקשה, דאם כן הוה לברייתא למינקט מיעוטא ד"קרבנו ולא פסח" ברישא. [ולכאורה יש לומר, דבכור ומעשר לא חשיבי "עמוד והבא" כמו פסח, דאין חיובן אקרקפתא דגברא כפסח, אלא מחמת דין הבהמה. ואף דבמעשר חייבתו תורה לעשר כדי להקריב, מכל מקום אם לא היו לו בהמות לא היה חייב, אבל פסח החיוב רמי אגברא בלבד. (א.ג.א.)].

יד) **רש"י** (כת"י) ד"ה קרבנו, בסוה"ד, אלא חובה הן עליו ולא לכפרה. ועיין נמי בזבחים (כט:): דאין בכור ומעשר באים להרצאה. ופירש רש"י ד"ה דלאו בר הרצאה, דאינו בא לכפר. [אמנם בפסחים (סא:) איתא אפסח לשון "שיתכפרו בו ערלים", וצריך עיון]. אמנם הקרבן אורה ביאר באופן אחר, דמצות סמיכה הוא כדי להתוודות על ידי הסמיכה על אותו חטא שהביא הקרבן בעבורו, כדנתי בתוספתא במכילתין (פ"י ה"ג), ובכור ומעשר ופסח אין בהן חטא, אלא דכיון דבשלמים נמי אין בהם חטא, וכדכתב הרמב"ם (פ"ג ממעשה הקרבנות ה"ו) דאין מתוודה עליהן אלא אומר דברי שבח, על כרחך צריך לומר, דבכור ומעשר דקדושתן מאיליהן, דעשירי נמי מאיליו קדוש, ליכא בהן סמיכה, דלאו קרבנו הוא, ופסח שאומר עליו בין כך הלל

אברהם (בסימן קטו, ס"ק ג) תמה על דבריהם, **דבגמ' זבחים** (שם) מבואר, דאי נימא דאין המצורע יכול ליכנס אפילו במקצת, לא מתקיים תיכף, אפילו למאן דאמר דמקום השחיטה סמוך לשער ניקנור. ורק למאן דאמר דיכול ליכנס במקצת, איצטריך לשנויי דאזיל כמאן דאמר דמרחק מקום השחיטה מהשער. ואם כן חזינן, דהליכה חמירא משהיה, ואפילו בהליכה מועטת חשיב הפסק. **והעמק ברכה** (נטילת ידיים, ג) תירץ, דאם הסמיכה והשחיטה אינן באותה רשות, מודו התוס' דחשיב הפסק בכל דהו, דשינוי מקום הוי הפסק. ולהכי להאי גיסא דעומד חוץ לשער ניקנור ואין מכניס ידיו, והסמיכה נעשית חוץ לעזרה, ודאי הוי הפסק אף אם מקום השחיטה סמוך לשער, וכל ראיית התוס' היינו למאן דאמר דמצי מעייל ידיה לתוך העזרה, ואם כן הסמיכה והשחיטה באותה רשות, ובכהאי גוונא אין ההליכה הפסק אלא בדאיכא שהיה. [ולכאורה צריך עיון מה שייך הפסק הילוך או דין שינוי רשות הכא, הרי כאן אינו תלוי באדם, דהא לא בעינן שהסומך ישחוט, אלא דההליכה והשינוי רשות בבהמה הם, והיא הרי אינה עושה הסמיכה והשחיטה אלא שהם נעשים בה]. **והצל"ח בזבחים** (שם) תירץ, דאף לסלקא דעתין דהתם דלא מרחק צפון לצד מערב, מכל מקום מרחק מקום השחיטה לצפון השער, שהוא כנגד צפון המזבח, ועיין שם שהאר"ך.

ו מתני', שם. כתב הרמב"ם (בפ"ג ממעשה הקרבנות הי"ב), דאם שהה בין הסמיכה לשחיטה שחיטתו כשרה. וכתבו **המנחת חינוך** (מצוה קטו) **והאור שמתחיל**, דמשמע מלשוננו, דאין צריך לחזור ולסומך אם שהה. [מדל"א כתב דיחזור ויסומך כמו שכתב שם בהלכה י"א].

ז גמ', חרש שוטה וקטן דלאו בני דעה נינהו. **התוס' בפסחים** (צ"א): **ד"ה איש** הקשו בהא דממעטינן התם איש פרט לקטן, דאמאי איצטריך מיעוטא, דהיכן מציינו דקטן חייב במצוות. וחזינן, דהא דקטן פטור ממצוות סברא הוא, וכן משמע מעצמות דברי הגמ' כאן, דכיון דלאו בני דעה, פשיטא דפטורים ממצוות. **ח [גמ', אלא סומא מאי טעמא לא**. ויש לעיין אי קושיית הגמ' אף לרבי יהודה דסבר **בבבא קמא** (פז). דסומא פטור מכל המצוות, דלכאורה כיון שאינו בר מצוות פשיטא דאינו סומך. וכעין זה הקשו **התוס'** (בעמוד ב) **ד"ה ידו לגבי נשים**. אמנם **הקרני ראם** (בעמוד ב) כתב, דאינו מביין קושיית התוס', דהכא סלקא דעתין שזהו הכשר הקרבן ולא שייך לפטור נשים משום מצות עשה שהזמן גרמא. (ועיין מה שכתבנו באות א). ולדבריו הוא הדין בסומא איצטריך מיעוטא אף לדעת רבי יהודה, ולגבי עובד כוכבים דאיצטריך מיעוטא, עיין **בתוס' עבודה זרה** (ה): **ד"ה מנין ובדברי הגרע"א בגליון הש"ס שם**].

דף צג ע"ב

ט גמ', ואין דנין יחיד מציבור. היינו לדעת רבי מאיר ורבי יהודה **בהוריות** (ד): דרק הציבור מביאים פר העלם דבר, אבל לדעת רבי שמעון **שם** (ה). דאף בית דין מביאין פר בפני עצמן, שפיר איכא למילף מההוא פר שאינו של ציבור.

י גמ', ידו ולא יד עבדו וכו'. למעוטי עבד דלאו בר מצוות. ביאר **הקרבן אורה**,

נמי חיוב הקרבן, אלא דבעינן שתעשה הסמיכה דוקא על ידי הבעלים. אמנם ודאי דמהא דמרבין כל בעלי קרבן לסמיכה, חזינן דחיובא דבעלים הוא, דאי חיוב קרבן גרידא הוא, הוה סגי בסמיכה דחד. (א.ג.).

ב גמ', קרבנו ולא קרבן עובד כוכבים. **ובתוס' ד"ה קרבנו** ציינו לדבריהם **לעיל** (כ"א): **ד"ה מצינו**, דאף דממעטינן עובדי כוכבים מסמיכה מדכתוב "בני ישראל וסומך ולא עובד כוכבים", איצטריך "קרבנו" לומר שלא יסומך ישראל אקרבן עובד כוכבים. ואף דממעטינן כבר "קרבנו ולא קרבן חברו", הוי אמינא דדוקא קרבן ישראל אין אחר סומך עליו, כיון דהבעלים בר סמיכה הוא, אבל הכא שאין העובד כוכבים יכול לסומך, אימא יסומך אחר בשבילו. [ואף דאין שליחות לנכרי, וכל שכן הכא דמילתא ד"לא מצי איהו עביד לא מצי מושי שליח", צריך לומר דסלקא דעתין דיסומך שלא בתורת שליחות, אלא לקיים דין הקרבן, וכדהובא באות הקודמת].

ג מתני', חוץ מחרש שוטה וקטן. הקשה **בתוס' חרשים על המשניות** (פרק ט משנה ח), היכי משכחת לה שיהיה להם קרבן, הא פטורים הם מכל המצוות, ונדבתם נמי אינה כלום. ועל קרבן אחרים לא מיירי, דאף שליח פיקח אינו סומך. ותירץ, דמשכחת לה בשירשו קרבן אביהם. ותירץ בכך קושיית **התוס' ד"ה הכל**, דלהכי איצטריך למיתני הכל לאתווי יורש, משום ד"חוץ מחרש שוטה וקטן" קאי איורש. **והרש"ש והעולת שלמה** תירצו, דמיירי במחוסרי כפרה, דיכול אחר להפריש עבורן, וכדאיתא **בנדרים** (לה): הכל צריכין דעת חוץ ממחוסרי כפרה.

ד מתני', ועובד כוכבים. **בחסדי דוד** על התוספתא הקשה הא בלאו הכי נכרי אסור ליכנס מהחיל ולפנים, כדתנן **בכלים** (פרק א משנה ח) ואיך יכולים לסומך שם. ותירץ, דאין הכי נמי דלא אתי למימר דהם עצמם לא יסמכו, אלא איצטריך דלא יסמכו ישראל בשבילם. [ודבריו צריכים עיון מהא דכתבו **התוס' לעיל** (ס"א): **ד"ה מצינו**, דאיצטריך קרא "בני ישראל סומכין ולא עובדי כוכבים" למילף דלא יסומך בעצמו, וקרא ד"קרבנו" אתי למימר דלא יסומך ישראל בשבילו. ולכאורה יש לתרץ קושייתו, דאיסור כניסה לחיל מדרבנן הוא, דהא מדאורייתא אין עובדי כוכבים מקבלים טומאה, ואם היה מחויב סמיכה היה נדחה איסור של דבריהם מפני מצות סמיכה. ועוד יש לומר, דאי אמרינן תיכף לסמיכה שחיטה לאו דאורייתא, יכול לסומך בחוץ וכדאמרינן **בזבחים** (ל"ג). גבי סמיכת אשם מצורע. (א.ג.). ועיין **באברבנאל** (יחזקאל מב ה) **ד"ה אף בעזרת נשים** שהאיסור לנכרים להכנס אינו אלא כשנכנס כדי לראות יופי הבנין, אבל הבאים להתפלל ומראים שמודים לאלוקי ישראל מותרים, ולא עוד אלא שייחדו להם מקום. ועיין **תוס' יו"ט מידות** (פ"ב מ"ג) **ושו"ת הרמ"ע מפאנו** (סימן צח) דכתבו דלהסוברים שהסורג הוא גבול לחיל, הרי שהסורג נעשה לשם מחיצה בפני נכרים וטמאי מתים.

ה מתני', ותכף לסמיכה שחיטה. כתבו **התוס' בסוטה** (לט). **ד"ה כל דאם** שוהה כהילוך כ"ב אמה, לא חשיב תכיפה. וראייתם, מדאמרינן **בזבחים** (ל"ג). דסמיכת מצורע אינה תיכף לשחיטה, משום שעומד מחוץ לשער ניקנור, ומקום השחיטה רחוק רק כ"ב אמה משער ניקנור. ועיין באות יג. **והמגן**

עבודה בקדשים.

(טז) [גמ', ידו על הראש ולא ידו על הגביים וכו' צריכא. צריך ביאור, כיון דכתיב סמיכה על הראש, מהיכי תיסק אדעתין להכשיר סמיכה באופן אחר, דלכאורה שינה ממצותו לגמרי. וצריך לומר, דמסתברא לן דעיקר הסמיכה הוא מה שסומך על הקרבן, דהרי הסמיכה שייכא לקרבן ולא לראש, ולהכי אף דכתיב "ראשו" לאו דוקא. אמנם תריך עיון, איך ממעטינן מ"ראשו" השני גבו, נימא דאתי נמי למעוטי צוארו, ושנה עליו לעכב. ועוד, דאחר דאמרינן דכל "ראשו" אתי למעוטי מילתא אחרינא, לעכב מנא לן. ואף שאינו מעכב בהכשר הקרבן, נפקא מינה אי מעכב לצאת ידי מצות סמיכה בדיעבד, או שצריך לחזור ולסמוך. (א.ג.)].

(יז) גמ', במקום שסומכין שוחטין שתיכף לסמיכה שחיטה. וברש"י (כת"י) ד"ה מה טעם, פירש, דכוונת המשנה לאשמועינן דין אחד. והרמב"ם (בפ"ג ממעשה הקרבנות הי"ב) כתב, במקום שסומכין שוחטין נתיכף לסמיכה שחיטה. והקשה הכסף משנה, אמאי לא כתב כלשון הגמ' שתיכף לסמיכה שחיטה. והעמק ברכה (נטילת ידים, ג) תירץ, דהרמב"ם מפרש קושיית הגמ' כפירוש השני ברש"י ד"ה מאי קאמר, דסלקא דעתין דבמקום שוחטין היינו באותו מקום בבהמה, ומקשינן והלא אין הסמיכה בצואר, ומשני, דהא דקתני במקום שסומכין היינו מדין תיכף לסמיכה שחיטה, דהיינו במקום בעורה ולא במקום בבהמה. אבל באמת הא דקתני תיכף לסמיכה שחיטה הוא דין בפני עצמו, ואתי למימר שישחוט במקום הסמיכה ולא יפסיק בהליכה, והוי הפסק אפילו בהליכה מועטת וכמו שכתב המגן אברהם (בסימן קסז ס"ק ג). והא דתיכף לסמיכה שחיטה, היינו שלא יפסיק בשהיה אפילו באותו מקום, ולא סגי בשהיה כל דהו, ולהכי פלגינהו הרמב"ם לתרי דיני. אבל לדעת התוס' בסוטה (לט.) ד"ה כל, דאין החילוק בין שהיה במקומו לבין הילוך, על כרחך צריך לפרש דהתנא חדא קאמר.

(יח) גמ', שתכף לסמיכה שחיטה. פירש רש"י (כת"י) בד"ה מה טעם, דנפקא לן מדסמך בקרא "ושחט" ל"וסמך". [ובדפוסים נדפס בטעות ושחט אהרן וצריך למחוק תיבה זו]. וכן איתא בירושלמי ברכות (פ"א ה"א) ובתורת כהנים (דיבורא דנדבה פרשה ד), והיינו להאי גיסא דאמרינן בזבחים (לג.) דתיכף לסמיכה שחיטה מדאורייתא.

(יט) גמ', ובשתי ידים וכו' כל מקום שנאמר ידו הרי כאן שתיים. כתב הקרית ספר (בפ"ג ממעשה הקרבנות), דמהכא שמעינן נמי להא דאמרינן בחגיגה (טז): דסמיכה בכל כחו בעינן, דנפקא מהא דאמרה תורה לסמוך בשתי ידיו. [ואיתא התם דסמיכה שאינה בכל כחו אינה סמיכה כלל, דהיינו לעכובא. ולדברי הקרית ספר מוכח דדינא דשתי ידיו נמי לעיכובא, דהא תרויהו חד דינא הוא].

(כ) גמ', בסמיכה נמי כתיב ויסמוך את ידיו עליו וגו'. הקשה השפת אמת, דהתם בעי דוקא לכתוב "ידיו" כיון דנאמר למשה (במדבר כו, יח) "וסמכת את ירך עליו" דהיינו יד אחת, אלא דמשה נהג בעין יפה יותר ממה שנצטווה וסמך בשתי ידיו, וכדפירש רש"י שם (פסוק כג) ואי הוה כתיב ויסמוך את ידו, לא היינו מפרשים דהיינו שתי ידים, דמסתמא עשה כמו שנצטווה ביד

דאינו במצוות סמיכה. [ואפשר דגריס הכי בגמ'. ומה שאינו במצוות סמיכה, היינו מכח מיעוטא דבני ישראל כדאיתא בקידושין (לו.) דממעטינן נשים, והוא הדין עבד דהוקש לאשה]. והקשה, אמאי איצטריך למעט דאינו סומך על ידי עבד, הא כיון דאינו בתורת סמיכה ממילא לא מצי למהוי שליח, וכדאיתא בקידושין (מא): ופירש שם רש"י בד"ה אתם, דסברא הוא. [ולכאורה היה אפשר ליישב, על פי מה שכתב הנהתיבות המשפט (בסימן קפב, ס"ק א) דבשליחות מעשה גרידא יש שליחות אף לקטן ועכו"ם, ורק במקום דבעינן שיחול דבר מכח המעשה אין להם שליחות. והכי נמי יש לומר דלא איכפת לן דאינו בתורת סמיכה כיון דהוי שליחות מעשה גרידא. אבל יש לדחות, דכיון דכבר ילפינן דבעינן סמיכה בבעלים דוקא, וכמו שכתב רש"י בד"ה ידו, אם כן בעינן שיהיה לשליח כח הבעלים, ולא דמי לשליחות מעשה גרידא דהמעשה קיים בכל אופן מצד עצמו].

(יא) גמ', ידו ולא יד אשתו. ובתוס' ד"ה ידו הביאו הא דדרשינן בקידושין (לו.) בני ישראל ולא בנות ישראל, וביארו דהכא איצטריך למעוטי מסמיכה על קרבן בעלה. וכתב התוס' יו"ט (פרק ט משנה ח) דעל כרחך מתניתין לא איירא לענין סמיכה על קרבן שלה, אלא אתיא לאשמועינן דאינה סומכת בקרבן בעלה, מדתני לה בתר שליח, ולא קתני לה בתר נכרי וקודם לעבד. ובחידושי מהרי"ח (שם) כתב, דעיקר מתניתין מיירי בקרבן שלה, אלא דתני לה בתר שליח, כדי לרמוז נמי דאינה סומכת בשליחות על קרבן בעלה.

(יב) תוס' ד"ה ידו, בתוה"ד, דמצות עשה שהזמן גרמא אם תיכף לסמיכה שחיטה דאורייתא. בחידושי הגרע"א תמה, מנא לה להתוס' לומר דהאי גונא חשיב זמן גרמא, כיון דאין המניעה מצד זמן הליכה, רק משום דבעינן תיכף לשחיטה. ובעיקר קושיית תוס' עיין במה שהובא באות ח.

(יג) בא"ד, צריך לשחוט עדיין את התמיד תחילה שלא יהא דבר קודם לתמיד. כתב הצאנן קדשים, דיש ליישב לפי מה שכתבו התוס' בעירובין (ב.) ד"ה שלמים ולעיל (מט.) ד"ה תלמוד לומר, דקרא דהעולה ראשונה מיירי דוקא בהקטרה, אבל לשחוט אפשר קודם לתמיד. [ובעיקר קושיית התוס' תמה בחידושי בתרא, דאכתי יכולין לשחוט מיד אחר שחיתת התמיד וליכא כדי הילוך כ"ב אמה. אלא דמשמע דסברי התוס' דאפילו שיעור מועט הוי הפסק, ודלא כתוס' בסוטה (לט.) ד"ה כל. עיין שם].

(יד) בא"ד, ואיתקש סמיכה לשחיטה וכו'. ובתוס' קידושין (לו.) ד"ה הקבלות תירצו, דאף דסמיכה מצוה שהזמן גרמא היא סלקא דעתין דנוהגת בנשים, כיון דאיתקש לשחיטה, ושחיטה כשרה אף בנשים, כדתנן בזבחים (לא:). והטורי אבן בחגיגה (טז): תמה על תירוצם, דהא בשחיטה נמי אינן מחוייבות, רק דהשחיטה כשרה בהן, ואם כן אמאי הוה אמינא לחייב נשים בסמיכה. ואם אינן חייבות ממילא אסורות לסמוך, כיון דהוי עבודה בקדשים.

אחת, ואם כן היאך יליף מהתם.

דף צד ע"א

(א) גמ', משום דלא אפשר וכו' לינופו כולהו בהדי הדדי קא הויה חציצה. כתב השפת אמת דקשיא ליה קצת, מהיכא פשיטא לן דרבים מביאים קרבן בכהאי גונא, אדרבא כיון דאיכא קל וחמר מסמיכה להצריך תנופה לכל החוברין, נימא, דביש מקום לכולן זה בצד זה יניפו כולן, ורבים שאין להם מקום זה בצד זה, לא יביאו קרבן שיש בו תנופה.

(ב) גמ', קא הויה חציצה. פירש רש"י ד"ה תנופה, דבסמיכה נמי אין סומכין כולן כאחת, אלא בזה אחר זה. וכן איתא בתוספתא (פרק י ה"ד) דכל אחד סומך ומסתלק. וכן כתב הרמב"ם (בפ"ו ממעשה הקרבנות ה"ט). וכתב הרדב"ז, דהיינו משום דכתיב "ידו" ולא כתיב ידם. דבפר העלם דבר כתיב וסמכו זקני העדה את ידיהם, אבל הכא משמע ידו ולא ידם. והקריט ספר כתב, דשותפין אין סומכין כאחת, משום חציצה. נלכאורה נראה דנפקא מינה בניייהו, דלרדב"ז אף דאיכא מקום לסמיכת השותפין כגון באופן שלא יחוץ לא יסמכו יחדיו, ולקריט ספר שפיר יסמכו. ומבואר בדברי הרדב"ז, דבפר העלם דבר סומכין כולן כאחת. אמנם בתוספתא (פרק י ה"ד) איתא דאף בסמיכת הזקנים כל אחד סומך בפני עצמו. ועוד איתא שם, דבאיל המילואים סמכו אהרן ובניו כאחד. וכתב החסדי דוד (שם), דהיינו דוקא באיל השלמים, אבל בפר החטאת ואיל העולה, סמכו בזה אחר זה, כמו בעלמא. והחזון יחזקאל כתב, דבאיל העולה נמי סמכו כולן כאחת, ורק בפר החטאת סמכו בזה אחר זה. (ועיין שם).

(ג) גמ', הגיע למחצית הכבש אחז הסגן בימינו והעלהו. ביאר הרא"ש בתמיד (לג): דהיינו משום דתש כוחו דכהן גדול מחמת העליה.

(ד) רש"י (כת"י) ד"ה נתמעטה, בתוה"ד, ואי קשיא הא אמרינן כהן מניח ידו תחת יד בעלים וכו'. ובתוס' ד"ה קא הויה ציינו לדבריהם לעיל (סא:): ד"ה כהן, דהקשו על תירוצו רש"י, ופירשו דהבעלים אחז הסל מלמעלה, והכהן מלמטה. והתוס' בסוכה (מוז): ד"ה כהן הקשו, תינח לגבי ביכורים, אבל לגבי תנופת אמורין וחזה ושוק איך יעשו. ותירצו, דאוחזו הכהן האמורים היוצאים חוץ לפיסת יד הבעלים. ועיין שם. והתוס' בקידושין (לו:): ד"ה מכניס תירצו בתירוץ אחד, דכיון דגזרת הכתוב דבעינן כהן ובעלים, להכי לא הוי חציצה, אבל בחוברין ליכא גזירת הכתוב שיהיו שניהן מניפין. נלכאורה צריך ביאור, לפי מאי דאיתא בתוספתא (פרק י ה"ג) דבסמיכה אין להניח ידו על גב ידו האחרת, והיינו אף דמצוות הסמיכה בשתי הידים, מכל מקום הויה חציצה, ואם כן מה עדיף יד הבעלים שלא תחוץ ליד הכהן בתנופה. ושמא הא דבעינן שלא יתן ידיו זו על זו אינו מטעם חציצה, אלא דבכהאי גונא אין הסמיכה בכל כוחו שפיר, וכמו שכתב הקריט ספר (הובא בדף צב: אות יט) דהא דבעינן שתי ידיו משום דבעינן כל כוחו, ואם כן בתנופה לא שייך כלל חסרון זה. אמנם בתוס' ישנים ביומא (לו:): ד"ה ובלבד, מבואר דהווי מטעם חציצה. ואפשר דפליגי אתוס' דלעיל].

(ה) [רש"י (כת"י) ד"ה הא לאו סמיכה, גמורה וכו' שתהא הקטרתו מעולה

משאר הקטרות. צריך ביאור, דהא גם כשאחרים זורקין קתני דהוא סומך, ואין כאן הקטרה דידיה. ואפשר דשליחותיה קעביד, ומיקרי הקטרה דידיה, וכדאשכחן בבבא קמא (ק). דכהן שיש לו זכות לעבוד, יכול לעשות כהן אחר שליח, ומבואר שם דמדין שליחות ממש הוא].

פרק שתי הלחם

(ו) מתני', לחם הפנים נילושות אחת אחת. כתב הרא"ש בפסחים (פרק ג, סימן ו) דאף דאמרינן בפסחים (מח). דאסור ללוש לפסח יותר מעשרון בבת אחת, כדי שלא יגיע לידי חימוץ, מוכח ממתניתין דידן דבדיעבד אינו מעכב, דהא נילושות אחת אחת, וכל חלה שיעורה שני עשרונים. ותמה על מה שאמרו בשם חכמי צרפת דאף בדיעבד נאסרה העיסה. ובהגהות היעב"ץ (שם) כתב לחלק דהכא נעשה במקום זריזין, וכמו שחילקו בגמ' שם (לו). גבי לישה בפורשין, דבמנחות שרי, ולפסח אין לשין, וקיימא לן דאף בדיעבד אסור.

(ז) מתני', שתי הלחם וכו' ונאפות אחת אחת, לחם הפנים וכו' ונאפות שתיים שתיים. כתב הקרן אורה, דאין הכונה שאופה אחת או שתיים בפני עצמן ממש, דהא אמרינן לעיל (עב:): דתנור מקדש הלחם, ואם אין שם כל הלחם, אינו יכול לקדש, דכלי שרת אין מקדשין בחסר משיעורו. אלא לעולם אופה כל החלות בתנור כאחת, ומה שאמרו נאפות אחת אחת או שתיים שתיים היינו בהכנסתן לתנור, דילפינן מ"ושמת" דמעשה השימה בתנור יהיה שתיים שתיים בלחם הפנים, ובשתי הלחם יכניס כל אחת בפני עצמה. אמנם החזון איש (סימן כו, ס"ק ג) כתב, דהכא גזירת הכתוב הוא דמקדש כלי שרת אף שאין בו כל השיעור. ועיין באות ט.

(ח) תוס' ד"ה ובדפוס, בתוה"ד, ואי אפשר לברר אם היה מתקן הלחם מחוץ לדפוס וכו' או הלחם בפנים. כתב הרש"ש, דנסתפקו דוקא לגבי הדפוס של התנור, אבל בדפוס הראשון והאחרון פשיטא להו שהיה הדפוס מבחוץ, דאי לא הכי מה הוכיחו "היכי מינפחה הא אין הדפוס מניחה", דאכתי תיקשי אף אם היה מבפנים, כיון שאין הדפוס מניחה להנפח כלפי פנים, אמאי לא יכלו ליתנה בדפוס הראשון. ועל כרחק שהדפוס הראשון היה מבחוץ, וכיון שנפחה כלפי חוץ, לא יכלו להניחה בו.

(ט) תוס' ד"ה וכשהוא, בתוה"ד, הא בין למר ובין למר קערות נתקדשו. הקרן אורה תירץ, דכיון דבכל קערה ליכא אלא לחם אחד, אינו יכול להתקדש מחמת הכלי, דאינו שיעור שלם, אלא כשיש בכלי אחד כל החלות, וכלי שרת אין מקדשין בחסר משיעורו. אמנם מקושיית התוס' נראה דסברי כהחזון איש שהובא באות ז.

(י) בא"ד, אין לפרש דעל שלחן של משה שבהיכל היו סודרין בתוך הקערות. כתב הצאן קדשים, דנעלם מעיניהם מה שדרשו בתורת כהנים מקרא (ויקרא כד, ו) על השלחן הטהור, שיהיו עומדים על טהרו של שלחן, ולא יהיו הסניפין מגביהין החלות מעל השולחן. ואם כן פשיטא שלא עמדו על קערות. והמצפה איתן כתב, דאפשר דתלמודא דילן פליג אהאי דרשה, עיין שם.

הדרף היוזמי

מסכת מנחות דף צד – דף צה

ט' סיון – י' סיון התשע"א

העצים והשיפות והבעיטות שוות.
 (ט) תוס' ד"ה דסמכי, בתוה"ד, משמע דלא בעי העמדה אלא ללחם תחתון.
 כתב החזון איש (סימן מב, ס"ק כח), דאינו מובן מה הראיה דלא בעי העמדה
 אלא ללחם התחתון. אלא נראה שעיקר ראייתם מדברי רבי יוסי לקמן (צו):
 דמסגרתו של שלחן מעמדת את הלחם, וכמו שכתבו התוס' (שם) ד"ה
 מסגרתו.

דף צה ע"א

א) גמ', מאן דאמר נפסל דכתיב כאשר יחנו כן יסעו, מה בחנייתו נפסל
 ביוצא אף בנסיעתו נפסל ביוצא. הקשה בספר מקדש יחזקאל, אמאי בעי
 קרא דגם בנסיעתו נפסל ביוצא, דמהיכי תיתי דבנסיעתו לא יפסל ביוצא. ויש
 לומר, דפסול יוצא ילפינן בזבחים (פב): מקרא "ובשר בשדה טריפה לא
 תאכלו", כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר. והוא אמינא דדוקא כשיש לו
 מחיצה, ויצא מן המחיצה, הוי בכלל יצא חוץ למחיצתו, ויש לו דין פסול
 יוצא, אבל הכא דנתבטלה מחיצתו לגמרי, לא הוי בכלל יצא ממחיצתו, קא
 משמע לן קרא ד"כאשר יחנו כן יסעו" דגם בהאי גונא נפסל ביוצא.

ב) גמ', וזבין וכו' משתלחין חוץ למחיצתן, פירש רש"י בד"ה קדשים בסוה"ד,
 זבין חוץ למחנה לוייה. ורש"י בזבחים (סא:): ד"ה קדשים כתב, דאף בשעת
 מסעות אין זב נכנס למחנה הלויים נושאי הארון. ובחידושי הגרי"ז על
 התורה (פרשת במדבר) כתב, דבדוקא נקט רש"י נושאי הארון, דדוקא מקום
 בני קהת ששם היה הארון חשיב מחנה לוייה בשעת הליכה, אבל מקום בני
 גרשון ובני מררי לא חשיב מחנה לוייה בהליכתן, דהא בני גרשון ומררי לא
 היו הולכים עם בני קהת כמפורש בקרא (במדבר י, יז-כא). ובכך ביאר מה
 שבקרא דמסעות (במדבר ב, יז) כתיב "ונסע אהל מועד מחנה הלויים",
 ופירש רש"י דהיינו לאחר שני דגלים הראשונים. ולנאמר לעיל היינו מחנה
 דבני קהת, ובני גרשון ומררי שנסעו לאחר דגל ראשון לא הוזכרו בהאי קרא
 כלל. והיינו משום דקרא אתא לאשמעינן דיני המחנות, ורק למחנה בני קהת
 היה דין מחנה לוייה בשעת המסעות.

ג) תוס' ד"ה מר, מסקנא דשמעתא דלא אמרינן אף על פי שנסע אהל מועד
 הוא והא דמסיק ליה וכו' היינו לענין קדשים קלים. אמנם רש"י בזבחים (ס):
 ד"ה קדשים פירש, דאף קדשי קדשים אינן נפסלין בשעת המסעות מהאי
 דרשה וד"אף על פי שנסע אהל מועד הוא. והתוס' (שם סא.) ד"ה קדשים
 פליגי מכח מסקנת סוגיין. ונהנה רש"י ד"ה במסולק כתב, דאף כשנסעו, דגלי
 מחנה ישראל סביב להם. והיינו לפי שיטת הירושלמי שהביא בפרשת
 בהעלותך (פ"י כ"ה) שהיו נוסעים כתיבה. ולכאורה יש לפרש דדוקא משום
 הכי אמרינן דאף בנסיעתן חשיב מחנה, כיון שהיה כסדר המחנות. ולפי זה
 יש לומר, דהא דאסיקנא הכא דנפסל ביוצא, משום דמסקינן כמאן דאמר
 כקורה, אבל סוגיא דזבחים נקט כמאן דאמר כתיבה, ואתי שפיר. ואמנם אי
 תדייק היטב ברש"י בבמדבר (פ"ב ט' ו-יז) תמצא, שפירש לפי שיטת
 הירושלמי שהביא בפרשת בהעלותך (פ"י כ"ה) שהיו נוסעים כתיבה].

ד) בא"ד, ואם תאמר כיון שנסתלק המזבח היכי מתאכלן. ביאר בהגהות רבי

יא) גמ', מנין שאף שתי הלחם כך תלמוד לומר יהיה. קשה, דנימא ד"היה"
 אתי לעיכובא ללחם הפנים גופיה, וכדררשינן לעיל (כח). לעכובא מלשון
 הויה. (א.ב.).
 יב) גמ', תלמוד לומר ושמת אותם. השפת אמת נסתפק, אי בעינן דוקא שתיים
 ולא יותר, או כיון דהילפותא מדכתיב בלשון רבים, בעינן לכל הפחות שתיים,
 והוא הדין דיותר משתיים שפיר דמי.

דף צד ע"ב

יג) גמ', כמין תיבה פרוצה וכו'. כתב החזון איש (סימן מב סק כח) דנראה
 דמדאורייתא יכול לעשות בכל אופן שירצה, ופלוגתתן איך נהגו.

יד) גמ', רבי חנינא אמר כמין תיבה פרוצה רבי יוחנן אמר כמין ספינה
 רוקדת. הקשה החזון איש (סימן מב, ס"ק כח), דהא אם הוא כתיבה פרוצה
 שטחו גדול בהרבה מספינה רוקדת, וכיון שמדת הסולת כתובה בתורה, אם
 כן אפשר לעמוד על המבחן ולראות אם עיסה הנעשית משני עשרונים
 שטחה כתיבה או כספינה. ותירץ, דאפשר לעשותו עם מעט מים וזוה שטחו
 קטן ואפשר עם הרבה מים ויהיה שטחו גדול, ולכן אי אפשר לבדקו. וולדברי
 התשב"ץ שהובאו באות יט דאין שיעור קבוע לעובי הלחם, ניחא נמי דלא
 שייך לבדקו].

טו) גמ', כמין ספינה רוקדת. התוס' בד"ה כמין נקטו דאחר השיפוע היה כמין
 דופן זקוף, כנוכר במתני' לקמן (צו). ותמה השפת אמת, דאם כן אין זה
 כספינה רוקדת, בפרט למה שסיימו שהיה כל השיפוע שתות טפח, וגם שפיר
 היו הסניפים מעמידין הלחם, וגם שפיר נקרא כוורת ומרובעת. ועל כן ביאר,
 (וכן משמעות רש"י לקמן (שם) ד"ה טפחיים) דהך כופל היינו השיפוע דבכך
 נעשה ספינה רוקדת, ופירוש המשנה שתחילה היה אורך החלה עשרה ככל
 חלה פשוטה, ואחר כך עשו אותה כספינה רוקדת, עד שלבסוף נשאר אורך
 החלה למעלה מדופן לדופן ה' טפחים וטפחיים ומחצה מכאן ומכאן, נתמעט
 על ידי התעקמות הדפנות, ולא שהאלכסון היה טפחיים ומחצה, שהוא היה
 יותר, רק שגובה החלה מהשלחן או מהקנים עד ראש הדופן היה טפחיים
 ומחצה. ועיין שם באות ד.

טז) גמ', קנים היכי הוו יתבי מורשא עביד להו. לכאורה צריך ביאור, דהא
 מה שעשו קנים היינו משום איעפושי לחם, וכדאמרינן לקמן (צו. וצו), וכיון
 שיש ריוח בלאו הכי בין לחם ללחם חוץ מאמצעיתו, למה להו לעשות שם
 מורשא וקנים, דלא יעשו מורשא וקנים כלל ויהיה יותר אויר. (א.ג.).

יז) תוס' ד"ה כמין, בתוה"ד, כופל מכאן ומכאן כמין דופן זקוף וכו'. וקשה
 אם כן מאי מקשינן "קנים היכי הוו יתבי", דהרי יש דופן שלמה בכל צד,
 ושפיר עומדין עליהן הקנים. ושמא לא היה דופן ישרה אלא מיצר והולך,
 ובראשו אינו רחב אלא משהו. ולא כמו שמצוייר בדפוסין שלנו בתוך התוס'.
 (א.ג.).

יח) בא"ד, אכתי הרי לחם הפנים עוביו טפח. ובשו"ת התשב"ץ (חלק א, סימן
 קלד) כתב, דלא היה עבה טפח אלא בשפתי הדפנות, אבל בפנים היה דק,
 דאי אפשר לתת שיעור שווה לעובי הלחם, דאין כל הסלחות שוות ולא כל

יצחק אייזיק חבר, דעיקר קושייתם קאי אקדשים קלים, שביארו התוס' בתחילת הדיבור דנאכלים אף בדליכא אוהל מועד כלל, כדאיתא **בזבחים** (קטו:). [אבל מלחם הפנים דסוגיין לא קשיא, דמסקינן דלכולי עלמא נפסל]. **והתוס' בזבחים** (סא:): **ד"ה אף על פי**, הקשו, מאי סלקא דעתין דסוגיין להכשיר הלחם המסולק בשעת מסעות, תיפוק ליה דנפסל מחמת פגימת המזבח. ותירצו, דלא קיימא הכי למסקנא דסוגיין. אי נמי, דאף בשעה שנושאין המזבח בכתף מזבח הוא, וכדאמרין "אף על פי שנסע אוהל מועד הוא". [אבל למסקנא דלא אמרינן הכי גבי אוהל מועד, הכי נמי לענין מזבח]. **ה' בא"ד**, ורבי ישמעאל ברבי יוסי נמי קאמר (שם נט.). כל הקדשים שנשחטו שם פסולין ואפילו קדשים קלים. **בחיודושי הגרע"א** תמה, מה ענין שחיטה ללחם הפנים דמיירי בסוגיין, וכן הא **דזבחים** (קטו:): לא מיירי בנשחטו בשעת המסעות, אלא לגבי אכילה בשעת מסעות. [וגם תירוץ התוס', דאתיא כתנא דפליג ארבי ישמעאל ברבי יוסי, צריך עיון, דלא אשכחן מאן דפליג עליה. ורק לגבי מימרא דרבי אלעזר (שם ס.) דמיירי לגבי אכילה, אשכחן התם מאן דפליג וסבר דקדשים קלים נאכלין אף בדליכא מזבח].

ו' גמ', **לא קשיא הא רבי אליעזר הא רבנן וכו'**. כתב הקרן אורה, דלרבי אליעזר כמו בפסח הבא בטומאה ודחקו זבים פטורים מכרת, הכי נמי הכא כיון דטמאי מתים אין משתלחין, דמשהוגללו הפרכת אין כאן קדושת עזרה, הכי המי זבין ומצורעים אין משתלחין אף ממחנה לוייה וישראל. והקשה, דרבי אליעזר לא אמר אלא **לענין כרת שחיב הנכנס לעזרה**, דכיון דהותר לטמאי מתים, גם זבים שנכנסו לשם אין **חייבים כרת**, אבל האיסור שלא להכנס אפילו למחנה לוייה כדקאי קאי, ומיהיכי תיתי לומר דהיכא דליכא קדושת מחנה שכינה, דגם מחנה לוייה וישראל בטלו, וזבה ומצורע מותר לכתחלה להכנס למחניהם, דנהי דלאו דאיסור מחנה יש לומר דליכא אלא היכא דאיכא לכל המחנות, אבל איסור עשה "דבדד ישב" אמאי ליכא, הא אפילו בעיירות המוקפות חומה איכא איסור עשה, כמבואר **ברמב"ם** (פ"ג מביאת מקדש ה"ח), וכי תימא דכיון דהוגללו הפרכת בטלו כל המחנות אם כן יאסר לאכול גם קדשים קלים, והרי לקדשים קלים הוי מחנה, וכדאיתא בזבחים לפי מה שביארו **התוס' ד"ה מר אמר**. ועיין בדבריו מה שהאריך להקשות ונשאר בצריך עיון.

דף צה ע"ב

ז' תוס' ד"ה אין, בתוה"ד, ואף על פי שהיו נושאין ארונו של יוסף עמו במחיצתו. הקשה **בהגהות היעב"ץ**, הא הארון נמי אין לו טהרה במקוה, דהא אין טומאתו בתורת כלי עץ, דכל העשוי לתשמיש המת לא מיקרי כלי, אלא כל טומאתו מדין קבר וגולל ודופק, ואין לטומאה זו טהרה במקוה. [ואולי יש לומר דמה שניתן בארון לא היה לקבוע אותו למת אלא לצורך ארעי עד שיקברוהו בנחלתו, וכיון שכשיוציאוהו ממנו המת יתבטל ממנו דין קבר, ויכול להטהר בלא שבירה. (א.ג.).]. ועיין **צאן קדשים**, ובערוך **לנר נדה** (דף כח:).

ח' גמ', **אלמא מדת יבש לא נתקדשה וכו'**. כתב החזון איש (סימן כד, ס"ק

יב), דלכאורה היינו לדעת רב **לעיל** (ח.). דעשרון מקדש בלא שמן הואיל ומצינו במנחת נסכים שהיא בלא שמן, והכי נמי מצינו מנחות הבאות עשרון, ולהכי עשרון דקדש מצי לקדש אף ללחם הפנים ושתי הלחם. אבל לרבי חנינא דפליג התם, וסבר דכל שאינו שלם כדינו אינו מתקדש, אם כן אין יכול העשרון להתקדש בכלי, כיון דשיעור המנחה דלחם הפנים הוא כ"ד עשרונים. ואף דאמרינן התם דהיכא שדעתו להשלים קדוש מיד, הכא גרע, דאין דעתו להשלים ולהוסיף באותו כלי.

ט' רש"י ד"ה במקום זריזין, בסוה"ד, שלא יחמיץ. השואל **בשו"ת נודע ביהודה** (קמא, אורח חיים סימן טו) תמה על דבריו, דהא מיירי נמי בשתי הלחם, והן באות חמץ. **ובנימוקי הגרי"ב** תירץ, דבעי נמי זריזות לעשותן חמץ כמשפטו.

י' תוס' ד"ה ומאי, בתוה"ד, דחביתין היה בכלי הלח דיש בה שמן שנמדד **בלוג** ומדת הלח נמשחה לכולי עלמא. כתב הרש"ש, דבלוג לאו דוקא, **דלעיל** (פז:): תנן שהיה מודד לוג ומחצה, ואיכא מאן דאמר **לעיל** (פח:). שהיה מודד בחצי לוג.

יא' בא"ד, בכלי שהיה לש ועורך היה בולל לפיכך צריך בכלי שרת. הקשה **הרש"ש**, אמאי הוצרכו לבאר משום דאיכא שמן בבליה, תיפוק ליה משום דבעינן מתן שמן בכלי קודם לעשייתן.

יב' גמ', **אלא דרב אשי ברותא היא**. כתבו **התוס' ד"ה אלא**, דצריך לתרץ אמתניתין, דמי ששנה זו לא שנה זו. אבל **הרמב"ם** (בפ"ח מתמידין ומוספין ה"ז, ו-ח) פסק, דאפיתין בפנים, ומכל מקום אין דוחות לא את השבת ולא את יום טוב. וביאר **התוס' יו"ט**, דהרמב"ם נקט דלא מסקינן דמי דששנה זו לא שנה זו, אלא מתניתין כפשוטה, ואף שעמדו בקושיא בטעמא דמילתא. **והשפת אמת** כתב, דאפשר דהלכה למשה מסיני היא שתהא אפיתין בפנים, אף שאין האפיה מקדשתן. או דילפינן מדכתיב "לחם פנים לפני תמיד", דמשמע שמשעה שהוא לחם יהיה לפני, דהיינו בעזרה, ולעולם התנור אינו מקדשו. **והחזון איש** (סימן כד, ס"ק י) ביאר באופן אחר, דאף דהתנור מקדש, מכל מקום אינו עושה קדושה גמורה ליפסל בלינה, אלא לענין דנפסל בטבול יום. והוכיח כן מדברי **רש"י במעילה** (ט.). **ד"ה קרמו**.

דף צו ע"א

א' גמ', **בגמרא פליגי**. פירש **רש"י ד"ה בגמרא** מר גמיר ליה מרביה דתנור מקדש. אמנם לפי מה שכתב **השפת אמת** בדעת **הרמב"ם** (הובא **לעיל** צה:): אות יג), דאפשר דאף דלא נתקדשו בכלי בעינן שתהיה אפיתין בפנים מהלכה למשה מסיני, הכי נמי יש לומר דרבי יהודה גמיר מרביה שתהיה כל עשייתן בפנים, ולא משום שהתנור מקדש].

ב' מתני', **כלל אמר רבי עקיבא וכו'** **ושאי אפשר לעשותה מערב שבת דוחה את השבת**. פירש **רש"י ב"ה** **ושאי אפשר**, דכיון דקדשה בכלי מיפסל בלינה, ולהכי אי אפשר לעשותן מאתמול. **ולעיל** (ג:): מקשינן אמתניתין דידן מנא הני מילי דדוחה את השבת, ורב הונא משני, כיון דאי אפי מאתמול מינשפה לה ואנן בעינן תאפינה נאה. ורבא מסיק התם (נא.). דכיון דכתיב על מחבת

מרובעת שנאמר לחם הפנים שיהיו לו פנים רבים, אורך כל חלה מהן עשרה טפחים, ורחבה חמשה טפחים, ורומה שבע אצבעות, ולא הזכיר קרנים כלל. ועיין באות יא. והקרן אורה והרש"ש תמהו עליו, **בפסחים** (לז). אמרינן דלחם הפנים עביו טפח, ולא שבע אצבעות. והרדב"ז (בפ"ה ה"ט) ביאר, דלהכי היה לחם הפנים בעובי שבע אצבעות, משום דדרשינן שיהיה לו פנים הרבה, ונכירסת הרמב"ם ופירושו בפירוש המשנה, שפירש שיהא מוקף הרבה צדדים ויש לו ששה צדדים. וכיון שגם צידי עביו בכלל הפנים, לכך בעינן שיהיו עבות, ולא סגי בארבע אצבעות].

ז) **מתני' וכופל טפחיים ומחצה**. הרמב"ם (בפ"ה מתמידין ומוספין ה"ט) כתב, נותן אורך החלה על רוחב השלחן, נמצאת החלה יוצאת שני טפחים וכו' וכופל את היוצא מכאן ומכאן. וכתב הרדב"ז, דמשמע מדבריו, שהיה כופל בשעת ההנחה על השלחן. אמנם מפשטות הסוגיות נראה, דכופל היינו בשעת עריכה, והדפוס היה באופן זה כמין תיבה פרוצה.

ח) **מתני', הרי כבר נאמר ועליו מטה מנשה**. כתב העולת שלמה, דלא נקט קרא דמייתי רבי לקמן (צח). מ"וסכות על הארון את הפרוכת", משום דיש לפרש דהיינו על ממש, משום דאמרינן לקמן (צח): שהבדים היו דוחקין ובולטין בפרוכת, ואם כן היתה הפרוכת במקצת על הבדים, שהן מן הארון. ונלכאורה יש לומר ד"וסכות על הארון" אינו לא מלשון על, ולא מלשון סמוך, אלא שהפרוכת מגינה על הארון, וכדפירש רש"י בפירוש התורה (שמות, מ, ג) ד"וסכות" היינו לשון הגנה, ולהכי שפיר שייך בזה לשון "על הארון". ולהכי לא מייתי אבא שאול ראייה משם. ובאמת צריך עיון ארבי שהוכיח משם התם].

ט) **גמ', שאלו את רבי זו מנין**. כתב העולת שלמה, דאף לפי מה שביארו התוס' לעיל (צה): ד"ה ומאי, דמשום שנתקדש השמן בכלי שרת אין ליתנו אחר כך בכלי חול, מכל מקום מיבעי לן, אמאי לא יוכלו לעשותו על רצפת העזרה דקדשה, אלא שאינה כלי.

י) **גמ', אף מנחה נמי טעונה כלי**. וכתבו התוס' בד"ה שאלו, דלא מיירי לענין קידוש כלי בכלי שרת. אמנם רש"י לעיל (כו). ד"ה שלא כתב, דמהכא נפקא לן דבעינן קידוש קומץ בכלי שרת.

יא) **גמ', והאיכא קרנות**. כתב הרדב"ז (בפ"ה מתמידין ומוספין ה"ט) דלדברי הרמב"ם (שם) דמפרש דקרנות היינו עובי הלחם צריך לפרש הא דמקשינן "והאיכא קרנות", דאיכא נמי גובה הלחם עצמו (וכקושיית התוס' לעיל (צד): ד"ה כמין בסוה"ד). ומשנינן דלגויה דלחם כייף, כלומר שגובה הדפנות לא היה מתחיל מעל גבי עובי הלחם, אלא שעובי הלחם נכנס בקיפול.

דף צו ע"ב

יב) **גמ', פרקודי הוה מפרקדא ולחם בגויה דשלחן הוי יתיב**. כתב הרש"ש, דיתכן דהיו עושין את הלחם התחתון בקצות שוליו משופע קצת כנגד שיפוע המסגרת, ולכן היה מונח יפה על טהרו של שלחן.

יג) **גמ' תוס' ד"ה לא, בתוה"ד**, ורש"י פירש וכו' מכילתיה כמאן דאמר מנקיות אלו סניפין. וביאר שם רש"י בפירוש התורה (שמות פכ"ה, כט) ד"מכילתיה"

מלמד שטעונה כלי, ואי אפי לה מאתמול, מיפסלא בלינה. וכתב הקרן אורה (שם), דאף דבמתניתין מפורש הטעם משום שאי אפשר לעשותן מערב שבת וכדתנן ברישא דעשייתן בפנים, ואם כן מאי מקשינן מנא הני מילי. מכל מקום קושיית הגמ' מכל מתניתין **לעיל** (צה): דשתי הלחם אפייתן בפנים ואפילו הכי אינן דוחות את השבת, וכדברי הרמב"ם שהובא שם באות יג דפסק לתרוייהו, ודלא כתוס' (שם) ד"ה אלא, שכתבו, דמי ששנה זו לא שנה זו. ואם כן חזינן, דאף הנעשה בפנים אינו מוכרח שדוחה שבת. ולהכי מקשה אמאי חביתין דוחין שבת. ורב הונא מפרש משום דאי אפי מאתמול מינשפה, וממילא נמי אי אפשר לעשות לישתן ועריכתן מאתמול, דהא באה מצה, ואי ילוש מאתמול תחמיץ עד האפיה שאופה היום. ונהיא כוונת דברי רבי עקיבא במתניתין, "כל מלאכה שאי אפשר לעשותה מערב שבת". ומה שפירש רש"י משום דקדשה בכלי, היינו כרבא דמפרש משום דכתיב ביה "מחבת".

ג) **מתני', שיהא לו פנים**. ופירש רש"י ד"ה שיהא לו פנים, דפנות. ורש"י בפירוש התורה (שמות כה, כט) פירש, שכיון שכופל מכאן ומכאן כמין כתלים קרוי לחם הפנים, שיש לו פנים רואין לכאן ולכאן לצדי הבית מזה ומזה. ונהיינו, דהצד החיצון של הדופן הוא קרוי פנים]. ובפירוש הרמב"ן (שם, ל) הביא דברי רש"י והביא דברי בן זומא דמתניתין, וכתב, דהיינו לדברי האומר שעושין אותו כמין "תיבה פרוצה". אבל לדברי האומר כמין "ספינה רוקדת" אינו כן. והביא פירוש האבן עזרא, שנקרא פנים על שם שהוא **לפני ה'** כדכתיב (שם) "לחם פנים לפני תמיד". ונדברי התוס' לעיל (צד): ד"ה כמין, דאף למאן דאמר כספינה רוקדת היו לו דפנות זקופות, ניחא דדרשה שיהיו לו פנים אתיא ככולי עלמא. אמנם לדברי הרמב"ן לכאורה צריך עיון אמאי לא הביאה הגמ' לעיל (צד): סיעתא מדברי בן זומא למאן דאמר כמין תיבה פרוצה. (א.ג.).

ד) **רש"י ד"ה טפחיים ומחצה, בתוה"ד**, ולמאן דאמר כמין ספינה רוקדת הוה הנך דפנות והלכות וזקופות בשיפוע. כתב החזון איש (סימן מב ס"ק כח), דלהאי מאן דאמר יש לפרש הא דתנן דארכו עשרה, לא שהיה ממש עשרה, אלא שאם נמדוד מרובע כנגד ארכו וגבהו, יהיה בין הכל עשרה טפחים. ונהיינו שאחרי שהוא משתפע ומגיע לגובה שני טפחים ומחצה, אם נעשה זוית ישרה כנגד גבהו וארכו יהיה עשרה, שגובהו שני טפחים ומחצה מכל צד, ויש חמשה טפחים באמצע, אף שבאמת הלחם מלמטה לא היה ארוך חמשה אלא מיצר עד כאצבע]. ועיין לעיל צג אות טו.

ה) **מתני', שם**. בפסחים (לז). אמרינן דלחם הפנים עביו טפח. ופירש רש"י בד"ה שכן, דהיינו משום דבעינן שיהיו לו פנים, ואין פנים פחותין מטפח. [כדאיתא בסוכה (ה)]. והתפארת ישראל (פרק יא אות כא) ביאר, דהיינו בן זומא דמתניתין, ואינו שייך לדברי תנא קמא. ונדלא כפירוש רש"י בד"ה שיהא. וכבר עמד על כך התוס' יו"ט].

ו) **מתני', וקרנותיה ארבע אצבעות**. פירש רש"י בד"ה וקרנותיה, שהיה מדביק בצק לכל זוית כעין קרנים. אבל הרמב"ם בפירוש המשנה ביאר, דהיינו גובהן. וכן כתב בהלכות תמידין ומוספין (פ"ה ה"ט, ופ"ח ה"י). כל חלה מהן

לקמן (צט): דאלו מושכין ואלו מניחין.

דף צז ע"א

(א) תוס' ד"ה שאני שלחן, בסוה"ד, אי נמי היינו טעמא דבטל ציפוי גבייהו כדמפרש התם טעמא דמתניתין וכו' דכתיב מזבח אדמה וכו'. החק נתן תמה, דהא האי טעמא איתא התם (כו). אליבא דרבי אליעזר, ורבנן אתו לאפלוגי ולמימר שאין צריך להאי טעמא. והביא שהמהרש"א בחגיגה (כו): עמד בזה, ותירץ בדוחק.

(ב) תוס' ד"ה המזבח שלש אמות, אין שיעור זה לא למזבח וכו'. כתב החק נתן, דאף דמזבח הנחושת כתיב ביה "שלש אמות קומתו", קושייתם לפי מה שהביאו בד"ה שאני מתרגום יונתן, דקאי אמזבח הפנימי, והוא לא היה אלא אמתיים, והשלחן היה אמה וחצי.

(ג) בא"ד, ושמא זה היה גובהן של סניפין. ועיין בגליון מה שהקשה בחשבון זה. והחק נתן ביאר החשבון, דהסניפין לא היו מגיעין אלא עד סיום הקנים, דהיינו סוף הלחם החמישי, אבל יותר מגובה זה לא נצרך, כיון שלא היו עוד קנים. ולרבי מאיר לעיל (צו). דהיה כופל שני טפחים מכאן ומכאן, נמצא גובה הסניפין מעל השלחן עשרה טפחים כנגד גובה חמש לחמים, והיינו אמה ומחצה ועוד טפח. ואיכא עוד אמה ומחצה כנגד גובה השלחן. נמצא שהיו הסניפין שלש אמות וטפח. וקרא לא קחשיב להווא טפח, דנקט חשבון שלם.

(ד) רש"י ד"ה אמאי לא דחי שבת, דאף על גב דאין שבות במקדש, וכו' לאו משום שבות אלא דמיחזי בונה וסותר. הקשה הרש"י, כיון דאינו בונה וסותר ממש, רק מיחזי כבונה וסותר, מהאי טעמא נמי הוי שבות. אמנם שמא האי שבות הוי שבות חמור דגזרו בו אף במקדש, וכמו שהביאו התוס' ד"ה לא בסוה"ד, אלא דרש"י עצמו בערובין (קב). ד"ה והמונח ושם (קב): ד"ה והעליון פליג אתוס', ומפרש דהתם הוי מלאכה גמורה, ולכך נאסר במקדש. נולכאורה יש לפרש דברי רש"י על פי מאי דאיתא בשבת (קג), הקודח כל שהוא חייב, בשלמא לרב מיחזי כמאן דחר חורתא לבניינא. הא חזינן דנקטו לשון מיחזי אף על מלאכה גמורה. וכן יש לבאר דברי רש"י כאן. וכן מוכח שהבינו התוס' ד"ה לא בדבריו, שהביאו ראייה לשיטתם מהא דמצינו בערובין דגזרו על שבות, ומשמע דלמדו דלרש"י הוי דאורייתא, דאי לא כן מה הביאו מהתם, הא רש"י נמי מודה. (א.ג.א.).

דף צז ע"ב

(ה) רש"י ד"ה גובה מזבח, כדאמרינן בזבחים (נט): על המשכן ועל המזבח וכו' ומה אני מקים שלש אמות וכו'. הרש"י תמה, דהתם פליגי בה תנאי, ואיכא מאן דאמר דברים ככתבן, ובודאי לא פליגי אלא במזבח דמשכן, אבל במזבח דבית עולמים כולי עלמא מודו דהיה גובהו עשר. ואם כן לא היה לרש"י לאתווי מהאי קרא דמיירי במזבח דמשכן.

(ו) גמ', ותנן חוט של סיקרא חוגרו באמצע. ביאר הערוך השלחן (קדשים ס"ה, כא) דלא היה חוט ממש, אלא היה צבוע שם בסיקרא וזה נקרא חוט. נוכן

היינו "סובלותיו" כמו "נלאיתי הכיל". אבל בפירוש הרמב"ן (שם) כתב, דלשון "מכילתיה" לא משמע סובלותיו, אלא לשון מידה המחזקת בתוכה. ועל כן ביאר, ד"מכילתיה" היינו הדפוס העשוי לבצק, וכיון שהיה עשוי לפי מדת הלחם ממש נקרא מכילתא, שהוא עשוי למדה, אבל הדפוס האחרון שהיה רק כדי שלא יתקלקל, לא היה צריך להיות ממש במדת הלחם אלא עשוי כמין קערה לסמוך דפנותיו של לחם, והיינו "קערותיו" דכתיב בקרא. (יד) בא"ד, אשר יוסך בהן שמסככין בהם את הלחם, שעל הלחם מסככין הקנים. והרש"י הביא דרש"י בפירוש התורה (שמות לה, יב) כתב, דכל דבר המגין בין מלמעלה בין מלמטה, קרוי "מסך" ו"סכך". ולפי זה לא קשיא קושיית התוס'. אבל הביא דבגמ' סוכה (ז): מוכח דדוקא המסכך מלמעלה קרוי "סכך" בלשון הכתוב.

(ט) גמ', טבלא המתהפכת, בדברי רש"י ד"ה לדברי מבואר, דמה שמתהפכת היינו לגריעותא, שאין לה בית קיבול ולכן היא מתהפכת. והצד דטמאה ביאר בד"ה טמאה, משום שרחבה הרבה. אבל התוס' בערובין (לא). ד"ה בפשוטי כתבו בשם רש"י, דטבלא המתהפכת עדיפא לקבל טמאה, משום שראויה להשתמש משני צדדין. וכן כתבו התוס' בבבא בתרא (סו). ד"ה ושאני, בשם רש"י כאן.

(טז) רש"י ד"ה טמאה, בתוה"ד, כל פשוטי כלי עץ הראיין למדרס מקבלין טמאה כדמפרש בהדיא בבכורות (לח). וכו'. כתב העולת שלמה, דברים אלו אין ענין לכאן, דהא בחזי למדרסות לכולי עלמא לא פליגי דטמאין. והשיטה מקובצת (אות ח) כתב דבספרים אחרים כל זה אינו. וכן התוס' ד"ה לדברי הביאו דברי רש"י באופן אחר, דאדרבא, טבלא המתהפכת לא חזיא למידרס. (יז) תוס' ד"ה כלי עץ העשוי לנחת, דמה שמסלקים אותו בסילוק מסעות אין זה טלטול כיון דמקומו קבוע. והתוס' בחגיגה (כו): ד"ה כלי עץ תירצו בשם הר"ר אלחנן, דאיצטריך קרא לנוב וגבעון ושילה ובית עולמים שלא היתה מטולטלת. ודחו תירוצו, דכיון שהיה מטלטל מעיקרא בזמן המשכן, ודאי דלא נפקא מידי קבלת טמאה אף משבאו לבית עולמים, אף אם עתה עשוי לנחת. ותירצו, דלא מהני טילטולה כיון דלא טילטולוהו לבדו אלא בהדי שאר כלים. והתוס' הרא"ש (שם) תירץ, דבעינן דוקא טילטול לצורך מלאכה דומיא דשק, אבל מה שמיטלטל משום שקובע דירתו במקום אחר, לא מהני, ואכתי מיקרי כלי העשוי לנחת.

(יח) תוס' ד"ה סילוקו, בתוה"ד, דלמאן דאמר אין אפייתו דוחה שבת לא היה חם בשעת סידורו. וכן כתבו התוס' לעיל (כט). ד"ה סילוקו. והקשה בברכת הזבח (שם), מנא להו דלא נשאר חם בנס בשעת סידורו, אף שנאפה מאתמול. וכתב, דאפשר שדיקדקו כן מלשון הגמ' "כסידורו" ולא אמר "כלקייחתו" מהתנור. והצאן קדשים (שם) כתב, דממה שהיו מגביהין השלחן, ולא היו מגביהין הלחם בפני עצמו, שמע מינה שהנס נעשה על ידי השלחן, שהשלחן היה משמר את חום הלחם, ולכן הראו להם את השלחן, שבו תלוי הנס. ואם כן למאן דאמר דנאפה מערב שבת, על כרחך לא היה חם משעת אפייתו, דעדיין לא היה על השלחן. והחק נתן (שם) כתב, דמה שלא הגביהו הלחם בעצמו, היינו משום דבעינן "לחם פנים לפני תמיד", ורבנן דמתניתין

אלא נעשה כדי שיהיה היכר.

(ט) גמי, אלא חיק האמה בגובהה אמה רוחב כניסה. ופירש רש"י ד"ה ואמה, דהיינו כניסה דטובב, אבל כניסה דיסוד באמה בינוני. אבל הרמב"ם (בפ"ב מבית הבחירה ה"ז) כתב, דכניסת היסוד באמה בת חמשה. ולגבי הקרנות כתב (שם ה"ח) דהיה רחבן אמה ממש. וכתב הכסף משנה, דהרמב"ם מפרש, ד"אמה רוחב כניסה" קאי בין איסוד ובין אסובב. ובספר דרך הקודש (קדושה שמינית, סימן ד) הקשה בשם המהרי"ט, דאם כן איך אמרינן לגבי הקרנות לא שנא הכי ולא שנא הכי, הא אם כניסת יסוד בת חמשה טפחים, על כרחך דרוחב הקרנות הוי ששה. ותיירץ, שהרמב"ם מפרש דהא דאמרינן "לא שנא הכי ולא שנא הכי", לא קאי ארוחב הקרנות אלא אגובה, והכונה שמורד בגובה בחמשה טפחים, ועיין שם.

משמעות הלשון "חוט של סיקרא" דמשמע דהסיקרא הוא החוט. וכן מוכח ברש"י בכורות (יז:): ד"ה דמרווח.

(ז) רש"י ד"ה מיצוי, אוחזו בית השחיטה וסוחט הוורידין והדם מקלח למרחוק. וכן פירש רש"י לעיל (ב:): ד"ה הזאה, דבמיצוי סוחט בין אצבעותיו והדם הולך למרחוק. אבל בזבחים (סד:): ד"ה היה פירש (גבי מיצוי דחטאת העוף), שמקיף ומקרב בית מליקתו למזבח ודוחקו בקיר.

(ח) גמי, שם. בזבחים (נג:). אמרינן אהא מתניתין, מנא הני מילי, וילפינן מדכתיב (שמות כז) "והיתה הרשת עד חצי המזבח", התורה נתנה מחיצה להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים. וביאר הגרי"ז (מפי השמועה), דהילפותא הוא לעיקר הדין דאיכא דמים עליונים ודמים תחתונים בחילוק מקומות, אבל מה שעשו חוט הסיקרא לא נלמד מן הפסוק.

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היוממי" בעיון!!!

זמני השיעור בדרף היוממי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45

בבית הכנסת שע"י 'קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן זכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, וככל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסדה"כ בפט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>